

07. september 2025

Høringssvar til “Ikke rett frem” en rapport fra Ekspertgruppen for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter.

Handelskampanjen takker for anledning til å komme med innspill til “Ikke rett frem” en rapport fra Ekspertgruppen for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter.

Handelspolitikk er helt essensielt for å skape en verden med lavere utslipp og sirkulære verdikjeder. Dagens overforbruk i det globale Nord er ikke forenelig med en sirkulær økonomi. Klima, natur og mennesker blir nedprioritert i dagens system.

Det er viktig at rapporten påpeker at Norge kan påvirke utslipp gjennom forbruk, handel og globale verdikjeder. Videre er det viktig at rapporten anerkjenner at omstillingen til en sirkulær økonomi vil redusere behovet for tilførsel av nye varer.

Vi vil understreke at internasjonale handelsavtaler legger begrensninger på blant annet beskyttelse av lokal produksjon, noe som fører til økte utslipp blant annet grunnet transport. Det er høye utslipp knyttet til transport av varer, mye kan vi produsere lokalt. Slike avtaler legger også til grunn høyere volum av varer, noe som kan svekke omstillingen til en mer sirkulær økonomi.

Handelsavtaler sin hovedfunksjon er som regel å redusere toll og andre beskyttelsestiltak, dette bidrar i dag til et “race to the bottom” med billigst mulig produksjon. Vi trenger politikk som ivaretar klima og miljø, ikke lavest mulig priser. Vi må heller produsere varer som har lengre levetid, kan ombrukes og gjenvinnes. Miljøtoll og karbontoll kan, som rapporten viser til, potensielt bli sett på som ulovlig gjennom WTO-regelverket.

I sin handlingsplan for sirkulærøkonomi (2024-2025) viser regjeringen til en visjon om å være et foregangsland innen sirkulær økonomi. Vi viser til rapportens innledning, som sier at «en sirkulær økonomi ikke er et mål i seg selv, men et middel for å bidra til at flere samfunns mål kan oppnås effektivt». Forskning viser at ubegrenset økonomisk vekst, som er selve grunnsynet i dagens handelspolitikk, er den viktigste årsaken til at verden står på randen av flere kriser.

Generelt vil vi peke på at ekspertutvalgets fokus ligger i stor grad på løsninger som fungerer gjennom markedet. Tiltak som lovregulerer og sikrer verdier som markedet ikke tar hensyn til – rettferdig fordeling og bærekraftig omstilling – får mindre plass. Samfunnet består ikke bare av bedrifter og forbrukere; innbyggere og arbeidstakere er også viktige aktører.

Vi understreker at miljøpolitiske virkemidler kan ha uheldige fordelingsmessige virkninger. Vi ønsker her å fremheve viktigheten av å ta i bruk virkemidler for å oppnå ønsket fordeling eller supplere med tiltak som retter opp i uønskede fordelingskonsekvenser, både lokalt og globalt.

Vi ønsker å kommentere på EUs karbongrensejusteringsmekanisme (CBAM). Vi skulle ønske ekspertgruppen så på hvordan denne tollene faktisk kommer til å bidra til reduserte utslipp globalt, i tillegg til hvilke konsekvenser rapporteringsbyrden vil ha på eksport fra utviklingsland. CBAM kan ha begrenset effekt på globale klimautslipp fordi tiltaket primært beskytter EUs egen industri, heller enn å redusere utslipp i de landene hvor produksjonen faktisk foregår.

Generelt mener vi handelspolitikk har fått for lite plass i denne rapporten. Handelsavtaler og handelssystemet kan være en stor brems for Norge i omstillingen til mer sirkulære aktiviteter. Vi må passe på at all politikk drar i samme retning. For eksempel er investor-stat-tvisteløsning, som Norge har i flere av sine investeringsavtaler, er ikke nevnt i rapporten. Denne klausulen har globalt forhindret flere klima, miljø og naturtiltak. Det nevnes i hovedsak begrensninger gjennom tollsystemet, men handelsavtaler og WTO legger ikke bare begrensninger på tollsatser, og kommer i fremtiden potensielt til å bli enda mer omfattende. Dette burde utforskes nærmere av ekspertpanelet for å få et helhetlig bilde av hvordan handelspolitikk kan hjelpe og bremse en omstilling til en mer sirkulær økonomi.

Vi anbefaler:

- At handelspolitikk må utformes med et tydelig klimaperspektiv, der utslipp knyttet til produksjon, transport og forbruk blir tatt hensyn til.
- At internasjonale handelsavtaler ikke underminerer lokal produksjon eller stimulerer til “race to the bottom” med lavest mulig produksjonskostnader.
- At handels- og investeringsavtaler ikke hemmer nødvendig nasjonal og internasjonal politikk på klima, miljø og menneskerettigheter, og annen politikk som kan bidra til omstilling til sirkulære aktiviteter. Avtalene må sikre handlingsrom for å være føre-var.
- At sirkulærøkonomiske mål prioriteres foran økonomisk vekst, og at sirkulær økonomi brukes som middel til å oppnå bredere samfunns mål.
- At tiltak som regulerer og sikrer fellesgoder og rettferdig fordeling prioriteres, i tillegg til markedsbaserte insentiver.
- At tiltak, som for eksempel CBAM, vurderes kritisk med hensyn til fordelingsmessige konsekvenser for utviklingsland og global klimanytte.
- Tvister om de internasjonale avtaler skal foregå innenfor rammen av avtalen i stat-stat-forhandlinger. Investorers anledning til å bruke internasjonale tvisteløsningssystem mot stater er ikke akseptabelt.

Vennlig hilsen

Handelskampanjen

Isabelle Auby

Generalsekretær